

Oponentský posudek dizertační práce pana RNDr. Jiřího Krtičky s názvem **Grafika českého informelu**

Dizertační práce Jiřího Krtičky je logickým pokračováním jeho studia problematiky informelu v grafickém umění v prostředí české výtvarné scény. Zvolený fenomén doktorand nezkoumá jen v jeho „dostředivých“ filiacích či repetitivních projevech, nýbrž jej zasazuje do komplexních souvislostí s dalšími tendencemi abstraktního umění, např. art-brut nebo abstraktního expresionismu, přičemž neopomíná názorové střety evropských a amerických vykladačů teorie tohoto pozdního „ismu“, jenž však ani v současnosti, jak autor práce dokládá, nepřestal být aktuální.

Teoretické prameny, k nimž text odkazuje, uvádí autor v logické posloupnosti proměn ideových východisek i reflexe tohoto fenoménu. Myšlenky, které informel konstituovaly, i ty, jež jej kriticky reflektovaly, vidí v jejich ambivalentním vztahu, jenž nejlépe vyjadřuje podstatu umění, které hledá, nachází, načež své výsledky často odmítá, aby jiné nálezy mohlo nadšeně přijímat, zatímco ostatní účastníci tohoto názorového střetu k nim cestu nenaleznou.

Takto viděnou podstatu moderního umění jako vnitřně se svářejícího myšlenkového pole Jiří Krtička přesně vystihuje v polaritě dobových citátů, které ilustrují vyhraněnou ideologicko-estetickou angažovanost jejich zastánců, ale taky naznačují možné úběžníky dorozumění. Filozofické odkazy a citace autor uvádí v kontextu úvah estetických a uměno-historických, a v případě názorového konfliktu nalézají argumenty na obou stranách.

Jiří Krtička je jedním z mála autorů, kteří dokáží zasvěceně psát o tom, jak v praxi funguje dualita matrice a otisku, jak se zvolená grafická technika spolupodepisuje na výsledku a jak může provokovat tvůrce svými technologickými omezeními, přimět ho vydat se na nové cesty a v nich pak nalézt příslib dalšího vývoje i smyslu své tvorby. Jak si grafická technika nebo její nové pojetí řekne o nové obsahu a jak se stává autorským rukopisem, byť později už zbaveným revolučního étosu „základního výzkumu“. Toto překlopení stránky formální či technické do stránky obsahové v průběhu tvůrčího procesu je v práci přesně popsáno.

I když je tématem úzce definovaný segment umění a jeho projevy, práci charakterizuje celistvost pohledu, jenž obecný kontext neztrácí ze zřetele, např. poukazem na příbuzné tendence v malbě či fotografii, ve světě nebo v domácích podmínkách, včetně významné tvorby v regionech. Pokud jde o technické aspekty vybraného grafického projevu, autor k němu nalézají paralely na mezinárodní scéně (např. Rolf Nesch), i když pro tvorbu Vladimíra Boudníka – vůdčího představitele českého informelu v grafice – určující nebyly. Stejně důkladný je přehled dalších počínů vztahujících se k tématu – kurátorských, organizačních a publikačních, před rokem 1989 a po něm.

Autorův výběr umělců, které s informelem v českých zemích spojujeme, je bohatý a reprezentativní; zahrnuje jak typické představitele, tak ty, pro něž informel byl jen

krátkodobou inspirací a nestal se jejich životním nálezem či „obsazeným územím“ (např. James Janíček nebo Vladimír Suchánek). Je sympatické, že pan Krtička svou disertační práci nevidí jako ukončený výzkum jedné uzavřené periody či dobově podmíněného „ismu“, nýbrž jako myšlenkový koncept, který zůstává stále otevřený.

Přiznám se, že jako oponentovi mi pan Krtička nenabídl téměř nic, co bych práci mohl vytknout. Snad jen malé doplnění: ke zmínce o současné tvorbě Šimona Brejchy bych rád přidal tisky Jana Vičara (1967), který ještě před koncem 20. století (tedy předtím, než upřednostnil narativní pojetí), vystavoval listy (oceněné např. Nákupní cenou poroty na Linolschnitt heute v německém Bietigheim-Bissingenu roku 2001), jež byly jednoduchou, nezáměrnou, avšak původní variací Boudníkových parafrází Rorschachova testu a tedy informelem par excellence: čerstvý otisk se strukturou přeložený napůl a znovu protažený liseň, tzn., kdy se levá strana otisku stala matricí strany pravé a naopak, vytvořil znepokojujivý, vibrující obraz částečné symetrie.

Možná bychom našli ještě další náměty na rozšíření pohledu, ale ty by už vybočovaly z vymezeného teritoria. Např. grafická tvorba Adrieny Šimotové často obsahovala atakování materiálu (perforace), dělení matrice... Jenže v jejím případě rozeznatelná figura a její atributy odkazují k „existenciálnímu“ čtení, zatímco abstraktní struktury zaměstnávají naši představivost jinak.

Závěr

Dizertační práci dr. Krtičky hodnotím jako úspěšný a užitečný počín, který v přehledné struktuře reflektuje vybrané téma. Rád bych vyzvedl i fakt, že autor během celého textu neztrácí ze zřetele čtenáře a stále svou práci vidí jako službu, kterou mu poskytuje. Myslím, že textu svědčí i jeho relativně nepřilíš velký rozsah, protože se tak snadněji může stát dostupným studijním pramenem.

Dizertační práci pana Jiřího Krtičky doporučuji k obhajobě.

doc. Ondřej Michálek

Otázka

Jak autor hodnotí koexistenci (konkurenci) dvou významných tendencí – informelu a nové figurace? V jejich polaritě i komplementárnosti.